

50 anys sense Víctor Català

ENTREVISTA

“He estat, i sóc, una gran observadora”

Recuperem l'entrevista que Baltasar Porcel va fer a Víctor Català per a la revista 'Serra d'Or' el 1965, poc abans que l'autora morís. Està inclosa a 'L'àguila daurada' (Destino)

◆◆◆◆◆ Baltasar Porcel

Víctor Català és un personatge sorprenent. A part dels seus llibres, d'ella només sabia que tenia ja 96 anys i que en feia un manat que no s'aixecava del llit: la imatge d'un ésser malaltís, acabat, llunyà. I res d'això. Català, o la senyora Caterina Albert, és una persona de veu i de gest d'una vivacitat total, aparentment incansable, simpàtica, de conversa animada i de cop de rialla a punt. Té la veu una mica ronca, i parla sil·labejant amb precisió. Cada paraula porta l'entonació adequada. El rictus de la boca, el moviment d'ulls i de mans, el bellugament facial, tot s'acobla a les modulacions de la veu, al que diu. Hom diria que ha estat una actriu de caràcter ferm, d'un control absolut de l'expressió pròpia i amb el coneixement i l'instint de conduir l'interès de l'auditori.

El rostre de l'escriptora, emmarcat per uns cabells escassos i lleugerament esbandits, d'una blancor grisca, solcat per algunes arrugues gruixudes, és sagaç, despert, molt més jove que l'edat. Bé que una mica esborrat pels anys, em recorda tot d'una un autoretrat de Caterina Albert a 30 anys –fou una pintora i dibuixant notable– que la representa bruna, amb cabell abundant i negre i també amb una fuga d'esbandiment, ulls grossos i obscurs de mirada fixa, boca ben cal·ligrafiada, cara ampla i del·línies acusades: una bellesa d'alè romàntic, si no fos per la se-

va duresa. Una pintura, aquesta, potser amb regust de Delacroix, i que revela una dona segura de si mateixa, d'un caràcter amb zones misterioses, de voluntat ferrenya, d'una activitat interior fonda, bullent. Ara Víctor Català no deixa endevinar res d'això al seu rostre, potser a causa de l'edat, però jo diria que també a conseqüència d'un constant autodomini. [...]

Com es troba?

He tingut una grip molt forta, que m'ha deixat una mica sorda i m'ha entelat la vista. Encara estic fluixa [...]. De seguida que em refaci aniré a Barcelona a fer-me mirar els ulls. Potser són cataractes. He estat, i sóc, una gran observadora: m'interessa veure-ho, mirar-ho tot, tant si és una persona com una paret. Em té amoïnada, això, ara. No puc llegir.

No li llegeix ningú en veu alta?

No m'hi puc acostumar, avesada a fer-m'ho jo mateixa. He estat una gran lectora [...].

Amb tot, sembla amb bona salut... Té una vitalitat remarcable.

Què vol que li digui, senyor? A 96 anys em trobo com en fa 30 o 40, llevat el que li he dit. I amb la mateixa curiositat. La gent, a la meua edat, ja no està per res. Jo, no; ja ho veu. Quan tornaré a tenir la vista clara, continuaré com abans.

«JO ERA TOTA ULLS: MIRAR, LLEGIR. TINC UNA GRAN MEMÒRIA VISUAL», ASSEGURAVA L'AUTORA DURANT L'ENTREVISTA

02

a

llegim

46-47

● Entrevista a Mita Casacuberta sobre l'obra de Català ● 'Solitud' i el context europeu en què va ser publicada

48-49

● ¿Quines virtuts manté encara la narrativa breu de l'autora? ● La Mila, influència en els contes de Mercè Rodoreda

El 27 de gener farà mig segle de la mort de Caterina Albert, que signava els seus llibres amb el pseudònim de Víctor Català. A l'ARA Llegim dediquem un monogràfic a recordar el llegat de l'escriptora, amb articles especials d'Ignasi Aragay, Lluís Anton Baulenas, Najat El Hachmi, Albert Pla Nualart, Marina Espasa, Jordi Llovet, Eva Piquer, Pere Antoni Pons i Simona Škrabec

01

'Quincalla', amb l'ARA

Avui i demà podeu aconseguir per 9,95 € 'Quincalla', un crit d'alerta de Víctor Català per salvar el català més genuí

I no s'aixeca mai, del llit?

No, llevat d'un parell d'hores, al matí, sobre les onze. Porto aquesta vida des que moriren els meus germans, fa una quinzena d'anys. Des de llavors no surto al carrer. Si donava un tomb per l'Escala, no la coneixeria, amb tantes coses noves com hi han fet [...].

Què fa, durant tot el dia i tota la nit?

Què vol que faci? Jo era tota ulls: mirar, llegir. Tinc una gran memòria visual. Recordo encara el bateig d'un germà meu que vaig veure quan tenia dos anys, duent-me la dida al braç. I quan en tenia quatre, una vegada els carlins atacaren l'Escala, i amb la meva família vam sortir en barca a passar el dia fora, per por. Dinàrem a la cova de Ses Cambres, i la hi podria descriure perfectament, sense haver-hi tornat [...].

Vostè mai no ha estat un escriptor vacil·lant, sinó d'unes característiques ben definides. Com va formar-se, quina disciplina s'imposà?
Cap. Res. Sóc una persona ben simple, jo. Anava escrivint tal com sortia, i llestos.

Tanmateix, la seva literatura té un fons de misteri; les narracions són portades amb ofici per mantenir l'interès del lector, senyora.

No, no; jo anava fent. Sortia així. No preparava res. Sóc com un gosset, com un ocell: feia, escrivia [...].

Quin li agrada més, dels seus llibres?

Ni me'n recordo, gairebé. Ja veu: *Solitud* és una novel·la que sempre m'he mirat a desgrat. La vaig prometre al senyor Via, de la revista *Juventut*, i a causa d'una malaltia de la meva mare, a l'hora de portar-la-hi no l'havia ni començada. I em vaig haver de posar a escriure-la capítol per capítol i lliurant-ne cada un a la impremta a mesura que els enllestia, sense poder ni rellegir els que portava fets. Gairebé dos anys, va durar. N'estava cansada i ho feia a desgana, per complir. No la vaig tornar a llegir fins que me la traduïren al francès, perquè la traductora volgué que confrontés la seva traducció amb l'original [...].

Ha viatjat gaire?

Escasses vegades, ni tan sols pel país. He estat sempre aquí, pràcticament. Quan els meus pares eren vius, ja no em vaig voler moure del seu costat. Vaig quedar-me, perquè

«'SOLITUD' ÉS UNA NOVEL·LA QUE SEMPRE M'HE MIRAT A DESGRAT», EXPLICAVA L'AUTORA A BALTASAR PORCEL, ESTIRADA AL SEU LLIT

la meva germana anés a estudiar a Barcelona. M'he format sola, jo. Sóc casolana.

Amb tot, els seus personatges navegaven, van d'una banda a l'altra d'aquests rodals...

Miri: he escrit de la mar, sense saber-ne res; he descrit la muntanya, i no hi he anat mai. Tot així.

Bé... I dels escriptors que va tractar, ¿quins li semblaren més interessants?

No en vaig conèixer gaires, no cregui. I tots els que vaig conèixer em van semblar excel·lents persones.

Quant a l'obra dels seus contemporanis catalans, ¿quins autors creu ara millors i li van semblar aleshores més bons?

Tots: els uns, per una cosa; els altres, per una altra. A tots els trobava caïres que m'interessaven, fos l'estil, l'observació, la poesia...

I de la postguerra, ¿ha llegit el que s'escriu aquí?

Sí, senyor, sí. Abans d'aquesta grip llegia els joves; ara no puc. Vostès, amb *Serra d'Or*, fan una gran labor. Jo m'hi vaig subscriure, i no m'ha arribat. Els correus marxen malament, aquí. Subscriuïm-m'hi vostè. I diguin com haig de pagar, que això m'és difícil, essent al llit [...].

He sortit una mica perplex de l'entrevista. Penso si no l'envolta un fenomen semblant al del contrallum, que dificulta de veure-la amb precisió i col·loca la seva persona dins un clarobscur atapeït d'interès. La conversa, les seves manifestacions orals, són d'una simplicitat i d'una humilitat realment explícites, enarborades sense possibilitat de palinòdia. Ara bé: aquest autoanorreament ens presenta una imatge de l'escriptora que tendeix a la infantilització pastoril, o al posat de la damisel·la victoriana, i ho fa volgudament, recolzant-se en la minimització personal i literària. I això té molt poc a veure, crec, amb el retrat que he intentat de fer al principi d'aquest paper, amb la figura real de Caterina Albert: l'energia i la seguretat que se li endevinen en el gest, que li traspuja; la constància i el treball que ha necessitat tot al llarg de tres quarts de segle per a crear una obra sòlida i fer-se una fama inqüestionable: el llenguatge estudiat, la narrativa perspicaç, plena de suggeriments; la temàtica i els personatges de doble fons, sovint brutals i aberrants... ¿On és realment la personalitat de Víctor Català? [...]

01. CATERINA ALBERT I PARADÍS, CAP AL 1950. ARXIU MUSEU VÍCTOR CATALÀ
02. BALTASAR PORCEL VA ESCRIURE NOMBROSES ENTREVISTES I REPORTATGES PER A 'SERRA D'OR'. PALAU ROBERT